

Del seny polític dels catalans: una visió crítica del segle XX¹

Joan Cuscó

Vist el que passa en el món en què vivim (també a Catalunya i a l'Estat Espanyol) el títol que hem escollit sembla un oxímoron. Hi ha polítics amb seny? Què vol dir tenir seny? Perquè als catalans se'ns diu i rediu que som gent de seny? Aquestes són preguntes importants. I les intentarem descabdellar a partir d'autors i de fets concrets. I centrant-nos en el període del segle XX

Intentarem desenvolupar els nostres arguments centrant-nos en tres moments. El primer, que és el de la relectura de *La Renaixença*. El segon, que abraça la Mancomunitat de Catalunya i la Generalitat Republicana i; finalment, el tercer, que se centra en el moment del pas de la Dictadura a la monarquia parlamentària. I arribarem als nostres dies i als reptes que planteja el procés sobiranista.

Del seny

El “seny” és un lloc comú a l'hora de definir el “caràcter català”. Un “mantra” que ve a definir una manera de fer i d'organitzar-se. Un tòpic de prestigi, per dir-ho d'alguna manera. Amb tot, les coses mai no són d'una sola peça. Vegem-ne un exemple. L'any 1922 en un article en què es demana suport a l'edició de les poesies de Costa i Llobera es diu ben alt que foren els “homes de seny” els qui impul-

saren el moviment de La Renaixença: *“d'ençà de la restauració dels Jochs Florals ha tornat a sonar el nom de Catalunya com un element de civilització, de progrés, de cultura, entre tots els pobles de la terra. Perquè d'allavors ençà nostre poble (el veritable poble català) s'ha reconegut a si mateix, ha recobrat la memòria de sa passada grandesa, de sa noble prossapia, y al esmentar ses glorioses gestes, s'ha avergonyit de sa baxesa present y s'ha posat a lluytar ab brahó per a assolir un pervindre de dignitat, de llibertat, de justícia i de gloria.”*² Ja l'any 1900 se'ns diu ben clar que “tots los homes

¹ Aquest article recull el text de la ponència presentada a la Jornada *Usos (i abusos) del seny polític* que va tenir lloc el 19 d'octubre de 2016 a l'Ateneu Barcelonès i va ser organitzada pel Centre d'Estudis de Temes Contemporanis.

² Vegeu “Les obres de mossèn Costa y Llobera” *Catalana. Revista*, V, 132. Barcelona, 1922.

de seny” són aquells qui, com el bisbe Josep Morgades (que defensà l’ús del català), defensen les “justes” aspiracions: *“d’aquesta Catalunya honrada y treballadora que no vol morir ofegada per los envolcalls d’un uniformisme violent que, abans de matar, deshonra als que el sofreixen sense protesta.”*³

Sota les ales d’aquesta visió romàntica hi ha projectes que van quallant i que es diuen portadors del “seny necessari”, per exemple la revista *Catalunya Gràfica. Revista Catalana d’Informació Nacional i Estrangera*, nascuda l’any 1922 i que es proposa: *“refer la nostra personalitat desdibuixada per unes centúries d’ensopiment [...]. Reproduirem els nostres antics monuments que ens demostren la història d’un art que ens fou glòria. Farem conèixer les obres dels artistes actuals, en els quals hi sentim bategar l’emoció de la vida [...] I també farem conèixer de les altres nacionalitats tot quan pugui ésser-nos d’orientació espiritual de profit.”*⁴ I aquesta perspectiva seria una visió d’aquell noucentisme que vol un nacionalisme que cercant la màxima plenitud interior esdevingui internacionalista a través de la solidaritat entre els pobles: *“Per a nosaltres, noucentistes, homes del Noucents [...] ambicionem i per a de seguida, per que’ls nostres fills ho vegin, la plenitud de la vida de civilitat; [...] Tota la europeïtat, tota la intervenció en els grans negocis del món i no un esperit estret de conservació. [...] La filosofia és vida i que la vida en filosofia, la vida en consciència i sobreconsciència, la vida en ideal i superideal, és la única vida que val la pena de viure.”*, escriu Eugeni D’Ors.⁵

L’any 1921, el poeta J. V. Foix digué que el catalanisme té dos objectius. El primer, rehabilitar la pròpia llengua i arribar a tenir veu pròpia dins el món internacional (un objectiu universal que es canalitza a través del que ell anomena: “catalanisme espiritual”) i; el segon, és el catalanisme polític que malda per aconseguir el reconeixement polític de la nació catalana a través de la constitució d’un Estat. Per tant, el catalanisme vol: “La independència espiritual en l’ordre de l’esperit; la independència nacional en l’ordre polític. El problema és simple.”⁶ A cada nació un Estat i a cada cultura un Estat, diu Foix. Ha estat el catalanisme qui ha obert Catalunya al món en fugir de les dinàmiques d’un Estat Espanyol en decadència (per nodrir-se del que passa arreu) amb un objectiu clar: disposar d’un “seny” propi per parlar de tu a tu amb els altres. “El catalanisme espiritual amb els seus diversos matisos, pugna per retrobar el seny col·lectiu dels catalans per a fer-lo apte per a alternar amb els altres senys col·lectius i donar-li una originalitat i una modernitat. En resum es tracta de continuar una tradició, i d’una manera apassionant, de crear una cultura. Per als més ardents dels catalans es tracta, a través de Catalunya, de conèixer la Veritat”, escriu.⁷

EL «SENY» ÉS UN LLOC COMÚ A L'HORA DE DEFINIR EL «CARÀCTER CATALÀ». UN «MANTRA» QUE VE A DEFINIR UNA MANERA DE FER I D'ORGANITZAR-SE. UN TÒPIC DE PRESTIGI, PER DIR-HO D'ALGUNA MANERA

3 Vegeu “Los jochs florals d’enguany”, *Lo pensament català*, I, 2. Barcelona, 1900.

4 Vegeu “Presentació i convit”, *Catalunya Gràfica. Revista Catalana d’Informació Nacional i Estrangera*, I, 1. Barcelona, 1922.

5 Vegeu D’ORS, E. “Defensa del Mediterrani en la Gran Guerra”, *La Revista*, I, 2. Barcelona, 1915

6 Vegeu FOIX, J.V. “Revista de la premsa” Monitor. *Gasetta Nacional de Política d’Art i de Literatura*, I, 3. Sitges, 1921.

7 *Ibidem*.

Del seny polític

Vistos aquests antecedents en què “seny” és vist (i sobretot usat) com construcció d’un model de civilització propi i obert al món podem fer un pas més. El primer que podem fer és veure que s’ha dit al llarg del segle XX sobre el seny polític dels catalans. I per començar a fer-ho hi ha tres autors interessants: Carles Cardó i Sanjuan (1884-1958), Agustí Calvet i Pascual “Gaziel” (1887-1964) i Rodolf Llorens i Jordana (1910-1985). Tres horitzons diversos i complementaris sobre el tema que: primer, ens conduiran fins a la situació actual; i, segon, que contrasten amb la visió que les darreres dècades s’ha popularitzat sobre el concepte “seny dels catalans” (sobretot com l’han usat i com l’usen polítics de diferents tendències).

Carles Cardó, la catalanitat i els catalanismes

Quan es rellegeixen els articles de Carles Cardó publicats a principis de la dècada del 1920, hom s’adona de la importància que donà a la recuperació nacional de Catalunya com a continuació de la tasca de la Renaixença vuitcentista. Cardó és un autor molt interessant quan reflexiona sobre la consciència nacional de Catalunya, les relacions entre Catalunya i l’Estat Espanyol, el bilingüisme i la projecció internacional de la cultura catalana. Elements que en aquell moment són transversals en el pensament filosòfic català (des de D’Ors fins a Pujols passant per Alomar, Gener...).⁸ I en aquestes reflexions el “seny” és central. A l’article “Els impacients”, en què narra les discussions entre els “vells” regionalistes que serien als qui s’atorga la qualitat del seny i els

PER A FOIX, HA ESTAT EL CATALANISME QUI HA OBERT CATALUNYA AL MÓN EN FUGIR DE LES DINÀMIQUES D’UN ESTAT ESPANYOL EN DECADÈNCIA AMB UN OBJECTIU CLAR: DISPOSAR D’UN «SENY» PROPI PER PARLAR DE TU A TU AMB ELS ALTRES

nous “nacionalistes” (com ell) que volen construir un nou país i a qui s’acusa d’eixelebrats, diu que aquells que s’atribueixen la qualitat del seny només actuen pels interessos propis i per això defensen una política “intervencionista” a la menuda. Són la gent d’ordre. En realitat, però, diu que aquests no són els homes de seny. El seny és allò que empeny a crear una Catalunya políticament, culturalment i econòmicament sobirana. Però Cardó constata que aquesta visió del “seny” polític conservadora és la que poc a poc ha començat a quallar al país: “No es pot negar que aquesta autovindicació, dita amb l’aplom que donen alguns anys

d’actuació i alguns més d’edat, ha fet el seu efecte en diversos sectors de l’opinió catalana, més que més en els més afectats per possibles trontolls econòmics.”⁹ Cardó, amb molta perspicàcia assenyalava el problema que és, dins el que seria l’acció o l’estratègia política, assimilar “seny” amb “seny-com-a-sentit-comú”. És a dir, convertir una eina conceptualment potent en una eina lligada a determinats interessos i jocs partidistes.

⁸ Vegeu CARDÓ, C. [Josep Monserrat, ed.] *Articles a La Publicitat*. Barcelona: Universitat Ramon Llull, 2008.

⁹ *Ibidem*, p.21.

Finalment, volem citar l'article que Cardó dedicà a Beethoven. Per què? Perquè en ell, amb marcat optimisme, Cardó diu que els catalans som com la música de Beethoven: apassionats i serens. És a dir, que posseïm els dues condicions necessàries per aconseguir els nostres objectius. Tracta del “seny musical” dels catalans. Per què? Perquè darrera la serenitat de les formes musicals hi ha una passió que els dóna vida i les fa evolucionar. I l'art de debò és una tensió entre la serenitat i la passió, com mostra i demostra Beethoven. I, de fet, “saber cobrir les formes apassionades amb vels de serenor i castedat, és gràcia essencialment mediterrània.”¹⁰ Per tant, el seny no és alguna cosa oposada a la rauxa sinó que la rauxa és un element del seny. I, en aquest sentit, s'acosta a la visió de seny que defensa d'Ors (oposant-la a la de “sentit comú”), com després també va fer Josep Ferrater Mora.

Aquests mots remetent, com la majoria dels que veurem, a la idea de la “sophrosine” (que traduïm com a “seny”) de la filosofia clàssica grega (amb Plató i Sòcrates al capdavant) i que des dels llatins traduirem com a “humanitas” (que naix de la “paideia” o procés d'educació). És a dir, com a objectiu de vida i de construcció d'un espai humà on desplegar adequadament la vida individual i en comú. Aquest fet general, en el cas que acabem de veure, es tradueix en el seny com a tensió sostinguda entre el fons i la forma, l'acció i la reflexió, els vells regionalistes i els nous nacionalistes.¹¹ Una actitud que no es pot apropiari un grup determinat en pro dels seus interessos particulars. Una actitud de país, si la volem fructífera. Lligam ben clar quan exporta aquestes reflexions artístiques al camp de la política: “Jo veig una semblança entre l'estil beethovenià i el del nostre sentit patriòtic. El nostre poble, fins em els moments d'exaltació nacionalista, és sempre xiroi i platxerios. Per a manifestar el seu entusiasme canta cançons amoroses i balla sardanes, que es ballen comptant! [...] Guarda aquella serenitat augusta de les grans forces naturals que saben fer la feina ocultament amb un tarannà de bonhomia inofensiva que quasi mai no es desfermen, però ai si es desfermen! [...] L'estètica ens governa, però no ens ofega.”¹²

CARDÓ ÉS UN AUTOR MOLT INTERESSANT QUAN REFLEXIONA SOBRE LA CONSCIÈNCIA NACIONAL DE CATALUNYA, LES RELACIONS ENTRE CATALUNYA I L'ESTAT ESPANYOL, EL BILINGÜÏSME I LA PROJECCIÓ INTERNACIONAL DE LA CULTURA CATALANA

Rodolf Llorens (de la teoria a la pràctica)

Des de l'esquerra, posteriorment, Rodolf Llorens i Àngel Carmona, digueren que *La Renaixença* només va triomfar en aconseguir que el seny i la rauxa, els ploraners típics de l'alta cultura i els riallers irreverents de la cultura popular, es retrobessin en el mateix objectiu de construcció

¹⁰ *Ibidem*, p.54.

¹¹ Per a l'escriptor Alfons Maseras l'art és, al mateix temps, seny (ordre racional) i emoció. Vegeu Alfons MASERAS, A. *Interpretacions i motius*. Barcelona: Societat Catalana d'Edicions, 1919. També per a Leandre Amigó la vida ferma, en qualsevol àmbit, brolla de l'equilibri que s'aconsegueixi entre el seny i l'impetu (entre la prudència i la impaciència). Vegeu AMIGÓ, L. *La frontera de l'oblit*. Barcelona: Editorial Selecta, p.177, 1981.

¹² *Ibidem* nota 10.

nacional.¹³ I això implica que si volem avançar no podem dividir entre assenyats i arrauxats. La cultura i la política avancen quan ambdós elements hi són presents i es mesclen. I com que tot i el que ha dit Cardó hom sol associar el seny a les classes dirigents i conservadores i la rauxa a les classe populars cal trobar un concepte que sigui més vàlid i que trenqui aquesta falsa dialèctica. I aquest és el de: “voluntat d’èsser”.¹⁴

En relació al seny, Rodolf Llorens (combatent les idees de Ferrater Mora i de D’Ors) digué que si repassem atentament la història (política, econòmica,...) dels catalans aquest no hi apareix. Diu que som tot el contrari: tabalots, tocacampanes i tocats del bolet. En un moment determinat escriu: “El monosíl·lab «seny» (de «signum») és per als catalans una paraula cabalística, un

abracadabra curt, que ens enlluerna, ofusca i confon. Mentre Gabriel Alomar investia la «mediocridad cautelosa y tímida que se ha llamado seny», Eugeni d’Ors pensava que amb la Doctrina del Seny podia fer una filosofia catalana segons l’harmonia i l’ordre i d’un principi de figuració, que resolgués l’oposició entre les dues crítiques kantianes, la de la raó pura i la de la raó pràctica.”¹⁵ I és per aquest motiu que ell posa l’accent en la “voluntat d’èsser” (un aspecte que també destaca Gaziell en constatar com després d’anys i panys de ser un poble dissortat i amb poca visió política

encara seguim drets). Per això diu que hem de tenir present que no hi ha una “Tradició Catalana” (com volia Torras i Bages), perquè, com a mínim (com també digué Cardó), n’hi ha dues (però considera que no podem dir que una és la bona i l’altra la dolenta). Per tant, el que cal és que ambdues entenguin que comparteixen la “voluntat d’èsser”. I per això destaca les figures de Lluís Companys i de Salvador Seguí, perquè no eren ni teòrics ni utòpics ni estaven enfarfegats de teories, però estaven disposats a lluitar per allò que prometien. Perquè no eren demagogs i lluitaven pel progrés “material” i “espiritual”.¹⁶ Per tant, diu, el gran problema tant de la Primera República com de la Segona República va ser confondre els ideals amb les realitats. I per això diu que quan repassem la història política del país no és que hi trobem reflectida la imatge del Quixot sinó la de Tartarí de Tarascó,¹⁷ que era un panxacontent bufanúvols. És a dir, qualsevol

EN RELACIÓ AL SENY, RODOLF LLORENS (COMBATENT LES IDEES DE FERRATER MORA I DE D’ORS) DIGUÉ QUE SI REPASSEM ATENTAMENT LA HISTÒRIA (POLÍTICA, ECONÒMICA,...) DELS CATALANS AQUEST NO HI APAREIX

13 LLORENS, R. *Josep Robreño i el nou concepte de La Renaixença*. Barcelona: Ariel, 1981. CARMONA, À. *Dues Catalunyaes. Joc-floralescos i xarons*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner, 2010.

14 La “voluntat d’èsser” no és una “voluntat de poder” (sobre la que s’erigí el feixisme del segle XX). És una voluntat que en certa manera retorna al Nietzsche no manipulat per la germana i pels polítics. Al Nietzsche que entenia aquesta “voluntat dins l’etern retorn dels cicles de la vida.” Per tant, la “voluntat d’èsser” és una “voluntat de vida” i de viure. De plenitud vital (individual i col·lectiva).

15 LLORENS, R. *Com hem estat i com som els catalans*. Vilafranca del Penedès: Ajuntament de Vilafranca del Penedès, p.62, 1998. La primera edició d’aquest llibre es va fer a Ariel l’any 1968 i la darrera és de Pòrtic i de l’any 2009.

16 Vegeu LLORENS, R. [Joan Cuscó, Ed.] *Catalunya des de l’esquerra*. Catarroja: Afers, 2005.

17 Tartarí de Tarascó és el protagonista de la novel·la homònima que l’any 1872 va publicar Alphonse Daudet.

cosa menys seny (i el “seny”, ara, és: aprendre “que la contradicció entre la realitat i l’ideal no es pot resoldre suprimint i sacrificant un dels dos termes.”)¹⁸

Gaziel i el seny polític

La reflexió de Gaziel sobre el “seny polític” és un poc posterior a la de Cardó. La va fer explícita l’any 1930 en els articles que porten per títol: “Punts de seny” (publicats a *Mirador*).¹⁹ Si Cardó escriu en el context de la batalla entre la Lliga i els joves nacionalistes, Gaziel, després de la Dictadura de Primo de Rivera, escriu en un nou moment de crisi (en el sentit més precís del terme). És a dir, quan treuen el cap diferents tipus de catalanisme, la qual cosa és bona per la pluralitat que demostra, però al mateix temps naix coixa per les circumstàncies històriques i polítiques del país. Calvet diu: “Penso que avui els catalans ens trobem en un instant de plenitud sentimental, i ensems, sense voler-ho, en una gran desorientació política.”²⁰ Una vegada més, la reflexió de Calvet és, com la de Cardó, d’una actualitat roent i vigent. El seny, ara, consisteix a veure aquesta pluralitat com un valor positiu. No pas com un problema. Es tracta, per exemple, d’aprofitar-se de Cambó (com a figura solitària i gairebé patològica de la política). En el fons, el seny ha de servir per treballar en dues direccions complementàries: “Li cal una actuació Catalunya endins, i una actuació Catalunya enfora. Ha de plantar-se a si mateixa, fins les entranyes de la terra, l’arrel de la catalanitat. I ha de fer que els seus fruits siguin reconeguts i respectats a les altres terres d’Espanya.”²¹ En aquests afers Cambó s’ha de dirigir a treballar enfora (a l’Estat Espanyol) i la Lliga ha d’assumir que li pertoca un paper secundari aglutinant les dretes catalanes en un partit català, sense acció possible a les Espanyes. De la seva banda, *Acció Catalana* ha de deixar de fustigar Cambó i la *Lliga* i s’ha de dedicar a la tasca de construcció Catalunya endins (continuant la tasca de Prat de la Riba). I aquesta tasca, que difícilment tindrà mai un paper a l’Estat Espanyol (en la política espanyola) sí que ha aconseguit i ha de refermar un treball cultural a Catalunya. De la seva banda, *Acció Republicana*, amb Rovira i Virgili al capdavant, s’ha de dedicar al món obrer i a estructurar un projecte polític nou. Ha de mobilitzar als obrers catalans. I ha de fugir del gran vici català de voler “duros a quatre pessetes”, és a dir de la rauxa anarquitzant.

PER ELL, EL GRAN PROBLEMA TANT DE LA PRIMERA REPÚBLICA COM DE LA SEGONA REPÚBLICA VA SER CONFONDRE ELS IDEALS AMB LES REALITATS

18 *Ibidem*, p.134.

19 Vegeu CALVET, A. “Punts de seny. La futura acció política de Catalunya”, *Mirador*, II, 66-69, Barcelona, 1930. Val a dir que a les acaballes de la seva, l’any 1964 quan escriu el seu darrer llibre (i després d’haver dit que el seny era el que calia en el pas del catalanisme sentimental al catalanisme polític) afirmà: “Així vaig acabar de comprendre la gran lliçó que no hi ha res de pitjor que predicar seny als boigs.” CALVET, A. *Història de La Vanguardia*. Barcelona: L’Altra Editorial, p. 157, 2016.

20 CALVET, A. “Punts de seny. La futura acció política de Catalunya”, *Mirador*, II, 66, Barcelona, 1930.

21 CALVET, A. “Punts de seny. La futura acció política de Catalunya”, *Mirador*, II, 67, Barcelona, 1930.

Per a Gaziel (que s'ho mira sense pertànyer a cap dels partits catalanistes que juguen la partida política del país) el “seny polític” és saber trobar l'harmonia entre els quatre grans hereus de la Mancomunitat de Catalunya saber que: “Ara ja no hi ha, ja no hi pot haver «catalanisme». Avui hi ha «catalanismes». La base de tot, la catalanitat, es prou forta per aguantar-ne més d'un. Però cal que els intel·ligències, sempre retardatàries per rutina, s'acordin amb els fets, que sempre corren més que els homes.”²² I en aquí recuperem l'altra visió de la “sophrosine” clàssica. És a dir, aquella visió del lligam entre teoria i acció. Perquè el seny no pot ser ni merament teòric, ni netament pràctic.

La república del seny

Poc temps després, i arribats a un altre dels moments polítics importants, ERC és qui se sent hereva del seny. En una formulació similar a la que havia fet Carles Cardó en relació a Beethoven (i en la línia del que va dir Rodolf Llorens) digué que ella encarnava la possibilitat política de construir la nació com ha demostrat Francesc Macià en proclamar la República Catalana. A *La Campana de Gràcia* Manel Galés escriu: “Sumem l'Estatut i anem a implantar-lo perquè en l'Esquerra ha encarnat l'esperit nacional, que construeix i governa amb tanta gosadia com seny.” Per tant, el seny i la rauxa són, com el fons i la forma, els dos components necessaris per avançar. D'altra banda, des d'aquesta perspectiva, els d'ERC, consideren que han aconseguit solucionar el problema que havia plantejat Gaziel en tractar de la divisió del catalanisme: “El nostre partit [...] ha nascut del poble, com una interpretació intel·ligent dels seus delers, feta pels homes més sensibles i atents al seu bategar. I ha viscut del poble que ha reconegut en l'aplec de les genera-

cions joves amb ço que s'havia conservat de més pur de la vella política, l'organització directiva capaç de conduir amb eficàcia les multituds pels camins dels seus afanys.”²³

En aquest moment es reclama que hi hagi un clar equilibri entre la “gosadia i el seny” i que en la nova etapa política hom defugui el míting i l'article encès, el llenguatge inflat i nerviós, per imposar una nova manera de fer política que no burxi la ferida de l'adversari sinó que construeixi i que raoni les coses (que no es prometi la lluna). Aquesta és, per exemple, al crida que feia Joan Puig i Ferrater l'any 1932: “Evitem deliris i decepcions al Poble de Catalunya en

aquesta nova etapa de llibertat i autonomia que comença. Parlem al seu enteniment, a la seva raó, més que no pas excitar els seus impulsos primaris. No fiem massa en el seu sentimentalisme per tal d'exaltar-lo, i exposem-li les nostres realitats tal com són, les nostres possibilitats, amb el molt que elles poden donar-nos si sabem extreure'n la substància.”²⁴

**PER A GAZIEL (QUE S'HO MIRA
SENSE PERTÀNYER A CAP DELS
PARTITS CATALANISTES QUE
JUGUEN LA PARTIDA POLÍTICA DEL
PAÍS) EL “SENY POLÍTIC” ÉS SABER
TROBAR L'HARMONIA ENTRE ELS
QUATRE GRANS HEREUS DE LA
MANCOMUNITAT DE CATALUNYA**

22 CALVET, A. “Punts de seny. La futura acció política de Catalunya”, *Mirador*, II, 69, Barcelona, 1930.

23 VEUGE GALÉS, M. “Missió de l'Esquerra”, *La Campana de Gràcia*, LXIII, 3297. Barcelona, 1932.

24 VEUGE PUIG I FERRATER, J. “El llenguatge electoral”, *La Campana de Gràcia*, LXIII, 3297. Barcelona, 1932

Les paraules de Puig Ferrater, vistes en perspectiva, tornen a posar sobre la taula una visió del seny que havíem trobat en l'època de la Mancomunitat de Catalunya. És a dir, a aquella perspectiva del “seny ordenador” com una bona manera de fer política encaminada a deixar enrere, d'una banda, aquella mirada a la menuda i tímida (per obrir-nos al món amb la mateixa dignitat que els altres (l'estigma dels vençuts) i, de l'altra, creant institucions modèliques (que expressin noves formes de fer política). Per exemple una política social ben diferent de la que fa el Govern espanyol (particularment en temes socials): “L'Estat Espanyol té, de temps, instituïts uns organismes similars, més no responen a cap realitat. Llur desprestigi rau, més que en altra cosa, en la conducta que observen els Governos d'Espanya que sorgeix un conflicte social, que en lloc d'endegar-lo i cercar-li solució valent-se de l'Institut i de les Juntes locals de Reformes Socials, en prescindeix i, emprenent-s'ho pel seu compte exclusiu, tracta els conflictes com a alteracions de la pau ciutadana i, com a tals, els pretén ofegar amb mesures de repressió.”²⁵

A PRINCIPIS DE LA II REPÚBLICA, ES RECLAMA QUE HI HAGI UN CLAR EQUILIBRI ENTRE LA «GOSADIA I EL SENY» I QUE EN LA NOVA ETAPA POLÍTICA HOM DEFUGI EL MÍTING I L'ARTICLE ENCÈS, EL LLENGUATGE INFLAT I NERVIÓS, PER IMPOSAR UNA NOVA MANERA DE FER POLÍTICA QUE NO BURXI LA FERIDA DE L'ADVERSARI SINÓ QUE CONSTRUEIXI I QUE RAONI LES COSES

Transició i seny

A Catalunya també ha perviscut una visió del “seny” com a prudència i sentit comú (el que criticaven Gabriel Alomar, Rodolf Llorens, Carles Cardó,...). I s'ha justificat dient que era el que més s'adequa al caràcter dels catalans. (Com si nasquéssim amb un caràcter predeterminat!) Era Josep Ferran i Mayoral qui l'any 1920 a *La Revista*, i en tractar del moviment romàntic de *La Renaixença* i de les influències que ha rebut la cultura catalana des d'aquell moment (també les de Nietzsche, etc.), deia: “I, Catalunya, com s'ho ha anat prenent tot això? Ella, la generosament oberta a totes les influències, malgrat esgarriaments momentanis, ha sabut sempre mostrar-se la Plena de Seny. Ella ha estat sempre la gran assimiladora, però ràpidament ha eliminat allò impropï d'ella i nociu al seu caràcter. Enlloc del món s'ha vist un romanticisme tant assenyat, tant semblant a un classicisme academitzant, com els dels Piferrer, els Rubió i Ors, els Milà i Fontanals, els Víctor Balaguer.”²⁶ És, aquest, el mateix error pel que s'ha dit que la filosofia catalana és germana o filla de l'escocesa pel caràcter intrínsec de catalans o escocesos i per pensar treballar i pensar a la menuda.²⁷ És aquesta visió de seny la que es va infiltrar en el moment de la Transició política de la dictadura franquista a la monarquia parlamentària en la consciència

25 Vegeu CASAS, J. “El seny ordenador, presidint-nos encara”, *Marvella. Revista Nacionalista de Joventuts*, I, 1. Barcelona, 1919. Aquest article el publicà la Joventut Nacionalista de la Barceloneta en referència al discurs de Puig i Cadafalch com a nou president de la Mancomunitat de Catalunya.

26 FARRAN i MAYORAL, J. “Reflexions y sentiments (IV)”, *La Revista*, VI, 72. Barcelona, 1920.

27 De fet, aquesta confrontació va tenir una clara traducció o amplificació a l'hora de definir què és o que podia ser la “filosofia catalana”, per exemple entre Joan Tusquets i Jaume Serra Hunter.

col·lectiva (la que es va posar en un primer pla obviant la resta de consideracions que hem vist). En ella els catalans havien de fer-hi el paper del “poble amb seny”. Que volia dir del pacte i de la prudència lligats als interessos de les elits dirigits i mercantils.

**A CATALUNYA TAMBÉ HA
PERVISCUT UNA VISIÓ DEL «SENY»
COM A PRUDÈNCIA I SENTIT
COMÚ. I S’HA JUSTIFICAT DIENT
QUE ERA EL QUE MÉS S’ADEQUA
AL CARÀCTER DELS CATALANS.
(COM SI NASQUÉSSIM AMB UN
CARÀCTER PREDETERMINAT!)**

Per a situar aquest fet, el primer que podem citar és el que va escriure Santiago Udina Martorell (1911-2006), que entre altres coses fou el president del *Círculo Catalán* de Madrid i, un dels qui (amb Federico Silva i des del *Ministerio*) impulsà les autopistes que trencaven el sistema radial de comunicacions espanyol,²⁸ a les pàgines de *Destino* en motiu de la creació de la UDE (Unión Democrática Española). L’any 1975,²⁹ escriu que ell concep que cal una certa descentralització però que això no es cap via federalista, que cal separar bé la seva activitat com a president del Centre Català (la tasca cultural) de la política i que la UDE és una

associació política: “sobre la base federativa de uniones regionales i provinciales –aquí es la Unió Catalana–, con participación plural de corrientes de opinión por parte de hombres libres que propugna: un orden democrático en el ámbito de la ley; el pluralismo asociativo dentro del estado, con igualdad y sin hegemonías; la evolución, el cambio y las reformas necesarias sin revolución, vacío político o subversión; la reversibilidad del poder; la emancipación descentralizadora, mediante el reconocimiento de la región y la creación de estructuras adecuadas, en la unidad política, lejos de la utopia federal, y la solidaridad de todas las regiones y del pueblo para la paz y la justicia, la libertad y el orden y para el progreso político, cultural, social y económico del país.”³⁰ I això vol dir, conclou: “La Cataluña del «seny» y no la de las «rauxas».”

Aquets paràgraf requeriria una anàlisi ben completa. És ben sucós. En tot cas, queda clar que hi ha una “Catalunya del seny” i que aquesta és la que ell representa i a la que ell dóna sortida política. Aquest és el “seny” català que comparteix inquietuds amb la intel·lectualitat de Madrid, per exemple amb Julián Marías que des de la premsa de Catalunya i des d’editorials catalanes es dedicà a promoure una visió del “fet diferencial” català que evités que Catalunya esdevingués un nou Tíbet.³¹ És a dir, en paraules d’ell i de Gonzalo Fernández de la Mora: la tibetanització de Catalunya quan hi hagués el canvi de règim polític a l’Estat. Com que ja no es podia obviar el procés cultural i polític iniciat amb *La Renaixença* calia cercar una nova solució política d’integració. Basada en el bilingüisme dels catalans (i a la llarga tots haurem de tenir una segona llengua universal), en què cal distingir entre el que és “espanyol” i el que és “castellà” i que Madrid és la capital d’Espanya i no pas de Castella (per tant Catalunya s’ha de reconèixer com espanyola i no pot ser catalanista). Catalunya mai no ha estat una nació i no hi pot haver

28 A banda de la seva activitat política a l’Ajuntament de Barcelona i a Madrid, i del seu catolicisme, s’ha de destacar que en el moment de la denominada Transició, va ser delegat de l’Estat al Consorci de la Zona Franca de Barcelona (1974-1977) i Secretari General del Consell d’Administració de La Caixa (1975-1978).

29 Políticament, també presidí el Comitè Polític d’Unió Catalana (1977) i es presentà a les Eleccions Generals del 1977 per Alianza Popular (tot i que no aconseguí l’escó i es retirà de la política).

30 UDINA, S. “Catalanes en Madrid”, *Destino*, XXXVII, 1966. Barcelona, 1975.

31 Vegeu MARIAS, J. *Consideración de Cataluña*. Barcelona: Aymà, 1966.

federalisme. I cal fomentar la personalitat individual enfront de la col·lectiva. I, evidentment, que Catalunya no es pot independitzar (ni ser sobirana): “coincido con Marías en que Cataluña no ha sido una nación, y en que los españoles nos sentiríamos mutilados sin el brazo catalán. Pero voy más lejos. Supongamos que Cataluña fuese una nación o que llegase a serlo, y que pudiese sobrevivir desgarrada de su tronco secular. La consumación de tal maniobra no sólo sería dolorosa y antihistórica, sino, en mi opinión, una desventura moral. No hay más solidaridad verdadera que la de todos los hombres, es decir, la del genero humano. [...] Puesto que Cataluña esta integrada en España, no retrocedamos hacia Aragón, avancemos hacia Europa.”³²

Aquestes paraules remetent, de seguida al que deia Rodolf Llorens en analitzar la història contemporània de Catalunya des del franquisme (i a molts dels discursos polítics vigents). “La infausta Catalunya, colònia ara d’Espanya, sempre conservà la llengua, cultura i idiosincràsia; la seva personalitat inconfusible i insubornable. [...] Catalunya perdé tot el que havia recobrat amb la Mancomunitat de Prat de la Riba i la Generalitat de Francesc Macià. [...] Catalunya, poble dissortat! Després de la nefasta victòria el Caudillo II (el primer, a Catalunya, fou Lerroux) prohibí àdhuc aquest nom, Catalunya [...]; obligava a recórrer als noms de les províncies i parlar de «la región nordeste de España». La Biblioteca de Catalunya ara es diu Biblioteca Central. Però és que fins i tot els gestes més glorioses de Catalunya han passat a la història sense el seu nom, i les hem de veure sota la denominació de Corona d’Aragó. El nom d’Aragó, país de terra endins, s’emporta la supremacia mediterrània dels catalans. El Casal de Barcelona passà a ser Casal d’Aragó. L’Arxiu de Barcelona és l’Arxiu de la Corona d’Aragó. [...] El temperamental historiador aragonès A. Giménez Soler ha publicat una voluminosa història medieval de la Corona d’Aragó on el nom de Catalunya figura una sola vegada, i encara gràcies.”³³

Tornant la tema que ens ocupa, veiem, doncs, com la intel·lectualitat espanyola de Madrid i els catalans que són membres destacats del règim cerquen una solució amb “seny”. Una posició que vol menytenir les d’autors com Maurici Serrahima que defensen la singularitat del “fet diferencial” català i que aquest ha de comportar conseqüències polítiques clares. I que la llengua pròpia de Catalunya és el català.

Finalment, afegirem que l’altra vessant del “seny català” que encaixa amb aquestes aspiracions polítiques de la Transició espanyola la deixen ben clara els intel·lectuals que signen el llibre *Reflexions del nostre poble* (que fou la versió catalana de *Cartas al pueblo español*). En ell es diu que els catalans han de ser els capdavanters en la integració de l’Estat Espanyol a la Comunitat Europea: “Una aportació valuosíssima, reforçada per aqueix seny o tendència a la reflexió que caracteritza als catalans, que els permet de mantenir la seva dignitat en els moments més crítics, i sense perdre el gran sentit de responsabilitat i de solidaritat humana, supòsits indispensables per al bon ús de la

LA REALITAT, AVUI, ÉS HEREVA D’AQUEST SEGLE I, SOBRETOT, DEL PAS DE LA DICTADURA DE FRANCO A LA MONARQUIA PARLAMENTÀRIA DE JUAN CARLOS; I CAL TENIR MOLT CLARA QUINA ÉS AQUESTA HERÈNCIA

32 FERNÁNDEZ DE LA MORA, G. *Pensamiento español*, 1966. Pamplona: Rialp, pp.348-349, 1968.

33 *Op. Cit.*, p. 156-160.

llibertat.”³⁴ Ajudar a la regeneració espanyola a canvi de la descentralització i claudicant a les aspiracions nacionals, aquest és el seny i el pacte que es vol i que s’ofereix amb les paraules de sempre: “prudència i reflexió”, “responsabilitat”, “solidaritat”, “universalisme”, ...³⁵

És, aquest, el sentit comú (denominat “seny”) que sembla ser que varen tenir aquells que a partir del 1959 volen modernitzar l’economia espanyola i anar-la fent confluir amb Europa (després del període de 1939 a 1957 que consideren que ha estat el d’un recomençament radical perquè amb el franquisme comença la legitimitat política de l’Estat Espanyol). Pensem, per exemple, en les paraules que Alberto Ullastre (capitost del “Plan de Estabilización”) diu a Salvador Panikar l’any 1970.³⁶ Un seny que sovint es fa deutor del “realisme català” i que, citant la frase de Jaume Balmes de què és millor una evolució que una revolució, ha esdevingut un tòpic ben estès.

Catalans sense seny

Ja per acabar, el primer a constatar, i seguint el que hem vist en Rodolf Llorens, direm que des del pensament esquerranós o progressista habitualment s’ha considerat que els catalans no tenim seny. Podem citar l’article que l’any 1938 va escriure Antoni Rovira i Virgili publicà a *Meridià* l’article “Les virtuts dels catalans”. A banda dels aspectes contextuals que hi apareixen, Rovira

i Virgili comença per dir que els catalans al llarg de la història hem demostrat que no tenim gaire seny. Catalunya, diu: “és un poble ple de defectes i virtuts. [...] El tarannà del catalans no admet termes mitjans: salta de la depressió a l’exaltació, de la mansuetud a la feresa, de la vacil·lació a la més decidida fermesa, de la inconstància la constància obstinada, de la por a la valentia, del temor a l’heroisme.” Tesi que contradiu tot l’argumentari de Ferrater Mora i que coincideix en el mètode i en les conclusions, amb el que han dit Rodolf Llorens i Josep Casals i Ramon Arrufat (per

a qui el catalanisme ha estat més platònic que polític)³⁷. També coincideix amb la visió que en dona Francesc Pujols a *Geografia Espiritual de Catalunya* (que es va pensar com a alternativa a *Elogi de Catalunya* de Vallès i Pujals) en tractar el seny català, amb la ironia que el caracteritza, crea una hipèrbole magnífica per dir que tot i que estem en les millors condicions per a ser un

**A LA SEGONA MEITAT DEL
SEGLE XX EL “SENY POLÍTIC” QUE
HA TRIOMFAT ÉS LA DEL “SENY
MESURA” I DEL “SENY-SENTIT
COMÚ” QUE COMPORTA
LA POLÍTICA DEL PEIX AL COVE
O DEL PACTE AMB L’ESTAT**

34 GIL ROBLES, JOSÉ M. *Reflexions del nostre poble*. Barcelona: Edicions Cedro, p.II, 1967.

35 Aquesta referència constant a Europa, diu Ramon Arrufat (per a qui el catalanisme ha estat més platònic que una altra cosa), ha fet que Catalunya sigui qui porti la veu cantant en la incorporació de l’Estat Espanyol a la Unió Europea i ha estat, com bé va dir Josep Pallach l’any 1975, la pastanaga de l’ase. Una fugida endavant per evitar resoldre el veritable conflicte polític de l’encaix català dins l’Estat Espanyol. Fer veure que amb Europa tot quedarà resolt i ben resolt. Que la solució vindrà de fora. (I avui l’amenaça és que quedarem fora d’Europa.) Vegeu Pallach, J. *La democràcia, per fer què?* Barcelona: Edicions Els Llums, pp.15 i 235, 1975.

36 Vegeu PANIKER, S. *Conversaciones en Madrid*. Barcelona: Kairós, 1970.

37 Vegeu CASALS, J. I ARRUFAT, R. *Catalunya, poble dissortat*. Barcelona: J. Vila Fontsera, 1933.

poble amb seny (per tradició de pensament des de Lluïl i per la situació geogràfica que ocupem) aquest brilla per la seva absència.³⁸

Tots aquests autors consideren que quan entrem en el terreny de la història política del país el seny brilla per la seva absència. Per a refermar llurs opinions es remeten als moments crucials de la història. I aquesta és la mateixa conclusió a la que arribà Gaziell en reflexionar sobre la seva època: “La meua naixença s’escaigué just en el moment que el catalanisme anava a saltar del pla sentimental a l’arena política; de les vaguetats idealistes a la més implacable de les realitats humanes. [...] La nostra gent és massa propensa a acontentar-se amb sentimentalismes folklòrics i superficials, i en canvi li costa molt de copsar les realitats profundes, aquelles de les quals gairebé tot depèn en política, que és l’instint o l’art essencial en la vida dels pobles.”³⁹ En el moment de la Transició política a l’Estat Espanyol Josep Mª Corredor fa una reflexió sobre com harmonitzat la utopia i la realitat i de la seva dificultat en el joc polític del moment.⁴⁰ I penso que és el que millor podem aconsellar des d’aquestes ratlles.

**EL SENY AGAFA NOVA VOLADA
QUAN S’ESGOTA I ES TRENCA
EL «PACTE DEL 1978» I QUAN
NO HI HA EN L’HORITZÓ CAP
«TERCERA VIA» PACTISTA
AMB POSSIBILITATS DE TIRAR
ENDAVANT. QUAN ELS CATALANS
ES VOLEN PROTAGONISTES
DE LA SEVA HISTÒRIA
(PRESENT I FUTURA)**

Posarem seny?

Hem fet un repàs a l’ús polític del seny al llarg del segle XX. La realitat, avui, és hereva d’aquest segle i, sobretot, del pas de la dictadura de Franco a la monarquia parlamentària de Juan Carlos; i cal tenir molt clara quina és aquesta herència. La sentència del Tribunal Constitucional de 28 de juny del 2010, que retallava de forma contundent el nou Estatut d’Autonomia de Catalunya de l’any 2006, declarava: “autonomia no és sobirania” i que el concepte “nació catalana” no té cabuda en el sistema jurídic derivat de la Constitució de 1978.⁴¹ El salt, en relació, per exemple, als textos juríidics catalans del segle XV en què apareix el concepte “nació catalana” és molt gran, i molt greu. I per als qui van capitanejar la denominada “Transició” ben explícits, per la qual cosa cal tornar amb esperit crític a la noció de “seny polític”.⁴² I per això mateix cal anar molt en compte quan posem costat per costat “seny” i “pacte” reivindicant aquests dos aspectes com a fonamentals del tarannà polític dels catalans.

38 Vegeu BLADÉ, A. *Geografia espiritual de Catalunya. El pensament de Francesc Pujols*. Barcelona: Llibres de l’Índex, 2004.

39 CALVET, A. *Història de La Vanguardia*. Barcelona: L’Altra Editorial, pp.31-34, 2016.

40 Vegeu CORREDOR, JOSEP M. *De casa i d’Europa*. Barcelona: Selecta, pp.275-280, 1971.

41 *Sentencia 31/2010, de 28 de junio de 2010. Recurso de inconstitucionalidad 8045-2006. Interpuesto por noventa y nueve Diputados del Grupo Parlamentario Popular del Congreso en relación con diversos preceptos de la Ley Orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña*, pp. 273 i 394.

42 L’any 1975, abans de la Constitució del 1978, Juan Linz observava: “Espanya avui és un estat per a tots els espanyols, un estat-nació per a una gran part de la població espanyola, i només un estat però no una nació per a minories importants.” citat per: MORENO, L. I ARRIBA, N. “Dual Identity in Autonomous Catalonia”, *Scottish Affairs*, 17, pp. 22-41, 1996.

A la segona meitat del segle XX el “seny polític” que ha triomfat (en totes les tendències amb més o menys hegemonia) és la del “seny mesura” i del “seny-sentit comú” (que comporta la política del peix al cove o del pacte amb l’Estat. No obstant això, el procés sobiranista (des de l’any 2000 en què José María Aznar va donar per tancat el procés de descentralització de la Transició) el seny català ha agafat noves posicions, per dir-ho d’alguna manera. S’ha desdoblada.

**AQUEST SENY, QUE INCORPORA LA
RAUXA, ÉS EL SABER CONDUIR LA
VIDA INDIVIDUAL I COL·LECTIVA.
AQUEST ÉS EL REPTE**

Al costat de partits que com Ciutadans, Partit Popular i PSC tenen molt assumit el “seny-sentit comú” (i adopten, amb més o menys vigor, els postulats de Marías i dels seus hereus), els partits denominats “sobiranistes” cerquen un “seny polític” que sigui construcció a partir d’elements que hem vist en Cardó (la catalanitat com a eix de vertebració i de centralitat), Rodolf Llorens (la voluntat d’ésser) i Gaziell (el pacte intern per projectar el país i per construir). Per què? Perquè la sentència del 2010 deixa molt clar que l’Estat Espanyol només vols ciutadans adherits a l’Estat-nació (foragitant aquella pluralitat que havia escrit Linz l’any 1975).⁴³ El seny agafa nova volada quan s’esgota i es trenca el “pacte del 1978” i quan no hi ha en l’horitzó cap “tercera via” pactista amb possibilitats de tirar endavant. Quan els catalans es volen protagonistes de la seva història (present i futura). Aquest seny, que incorpora la rauxa, és el saber conduir la vida individual i col·lectiva. Aquest és el repte.

Joan Cuscó i Clarasó, és professor d’Història de l’Art a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona

43 Sobre el tema del seny i del pactisme vegeu CASANOVAS, P. “La identitat catalana. Pactisme i compromís literari”, dins: CASANOVAS, P., CORRETGER, M. i SALVADOR, V. [Eds.] *El compromís literari en la modernitat. Del període d’entreguerres al postfranquisme (1920 – 1980)*. Tarragona/Melbourne: URV/ RMIT University, 2016